

Näme boldy bize?

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

Näme boldy bize? NÄME BOLDY BİZE?

Ýurдумызда гүнүň гүнүне hökman bir pajygaly maşgala wakasy bolup geçýär.

Zorluk-süteme uçraýan aýal-gyzlar çäresiz we goragsyz ýagdaýda. Haýsydyr bir wagşy ärsumak gazaba atlanyp, ýüzlerce aýal-gyzy ýaralaýar ýa-da öldürýär.

Ýetim kalan neresse çagalaryň ahy-nalasy asmany tutdy.

Şu gün (25.11.2019) ýene habarlarda gördüm: Eskişehirde äri tarapyndan palta bilen ýüzi böleklenen aýal kyrk baş gün ajal bilen dik gidişip, ahyrynda amanadyny tabşyrды.

Aradan çykan aýalyň kakasy perýat-pygan çekip durka, şeýle diýýär: "Bu ne gahar, bu ne gazap. Näme boldy bize?"

Hawa, bu soragy her kim özüne bermeli: Näme boldy bize?

Bu soragy özüne gönükdirip bilen her bir akly-huşy ýerindäki ildeşimiz hökümetden haraý gözlemeli däl.

"Men näme edip bilerkäm?" diýmeli.

Bu ýurt biziňki bolýan bolsa, bu jemgyýet biziňki bolýan bolsa, hem biziň barymyz bir gämide barýan bolsak, bir-birimize gol-ganat germeli, ýardam etmeli.

Ýöne nähili?

Biziň içinden çykan halkymyzyň geçmişinde döwlet-millet bitewiliği diýen bir zat bardy. Bu bitewiliğin kilit daşlaryndan biri-de haýyr-sahawat fondlarydy. Adamlar bir-birinden habarlydy. Mätäçler barjamlylardan, barjamlylar mätäçlerden habarlydy.

Sosial nyzam diýseň gowy ýola goýlupdy.

Barjamlylar mätäçleriň hal-ahwalyndan bolup, olaryň gerekýarak zatlaryny üpjün eder durarlardy.

Nädipmi?

Sadaka daşy bilen.

Gurply adamlar metjidiň howlusynda goýlan sadaka daşyna (sandygyna) hiç kimiň görmejek wagtynda pul we beýleki gerekli serişdeleri goýardylar. Mätäçler, pakyr-pukaralar bolsa ol ýerden gerekli mukdardaky gerek-ýaragyny alar durardylar. Şeýlelikde "beren", "alany" görmezdi we "berenem", "alanam" Allanyň razylygyny gazanardylar. Ynha, şeýdip bir bitewi millet bolmagyň ruhy güýçlenerdi.

Sadaka daşy jemgyýeti bir-birine ýakynlaşdyrýan müñlerçe mysaldan biridi. Bular ýaly başga nijeme mysallary görkezse bolar. Şeýle bolansoň milletiň ulusynyň-kiçisiniň dilinde her daýym "Alla döwletimize zowal bermesin" diýen doga bolardy. Döwlet-de "kerim" döwletdi we her bir raýatyny Allanyň beren amanady hasaplardy. Halka hyzmaty Haka hyzmat etmek diýip düşünerdi.

Ýokarda agzalamlar milletimiziň «Tanzimat» we «Yslahat» permanlaryndan öñki döwre degişlidir.

Soňra näme boldy?

Kän zatlar boldy, kän...

"Tehniki we önemcilik pudaklaryndaky kemçiliklerimizi düzedeliň" diýip başlanan "yslahatlar" sosial ulgama ýiti täsirini yetirdi. Günbatarlydan has beter "günbatarly" bolmaga başladyk.

Günbatoryň hemme "zadyny" öýkünme derekesinde (Üns ber: dereje däl. Manysyna düşünmek üçin sözlüge seret) ýurdumyza aralaşdyrdyk. Günbatar jemgyýetleriniň könelişip barýan ebeweýnleri bize "darülajeze" bolup girdi. Soňky ýyllarda dilimize edilen kast edilmelerden soñ bu söz "huzurewi" (Garrylar öyi) şeklini aldy.

Islahatlar "täzeçillige" öwrüldi.

Elimizde-aýamyzda näme bar bolsa "täzeledik".

“Täzeçillik” hemmeleriň dilinde aýdyma öwrüldi yüz ýyllap.
Häli-häzirem “täzeläp” ýörler.

Pajygaly maşgala wakalary şeýde-şeýde uç bermäge başlady.
Jigerbendi eli paltaly ärsumagynyň elinde dogralan eskişehirli
ata: “Näme boldy bize!” diýip perýat edýär.
Döwletiň wekilçilikli organy hasaplanýan birtopar “ygtyýarly”
ýolbaşçysumak maşgala mukaddesliginiň, watan söygüsiniň, yslam
ahlagynyň wagyz edilýän käbir haýyr-sahawat guramalaryna we
fondlaryna degişli binalary ýykýarlar.

Gurban baýramyna sanlyja gün galanda, fond-guramalara degişli
birnäçe mezbahanalary («скотобойня», ýagny mal öldürilýän
ýerler, gassaphanalar) pildir teşeli ýer bilen ýegsan edildi.
Gurban baýramyna sanlyja gün galanda, barça muslimanlar
taýýarlyk görüp, ýüzlerce musliman usulyna we gigiena
kadalaryna laýyklykda gurbanlyk etmek üçin nobatyna garaşyp
durka, “duýdandyz peýda bolan” kepjeler mezbahanany ýykyp-
ýumrup taşlaýar.

“Duýdansyz” ýagdaýda terrorçylara garşı herekete geçmek
gereklikä, asylly däp-dessurlarymyzy türk ýaşlarynyň aňyna
guýyan ýerlerimize garşı amala aşyrylmagu nähili gynançly
ýagdaý!

Bu adat yslama ters gelmeýän adatdyr. Her iýlip-içiliп
bolnandan soň döwletiň berkararlygy üçin doga-dileg edilen
däpdir bu däp.

Jemgyyetde bolup geçýän maşgala pajygasy hemmämizi dilhun
etmeýärmi?

Elbetde edýär.

Raýat hökmünde hemmeler elini daşyň aşagyna goýmaly dälmi?

Elbetde goýmaly.

Emma aýdanyň ýaly bolaýýamy näme.

Halkymyzdan teññeme-teññe toplanan haýyr-sahawatlar baş-üç
sany “ygtyýarly” ýolbaşçy tarapyndan ýer bilen ýegsan edilýär.
Hiç kim muňa toslama esas-tutaryk gözlejek bolmasyn.

Çünki hemmelerem ýurdumyzda käbir haýyr-sahawat guramalaryna
we fondlaryna garşı başlanan gysyşlaryň düýp sebäbinin tekniki
däl-de syýasy maksatlydygyny bilmän duranok.

Boýdan-başa “ar alma” hyjuwyna beslenip edilýän zat.

“Näme boldy bize?” diýen soragy her kes ilki özüne bermeli.

Mundan segsen ýyl öň daýanç nokatlarymyza (din-dil we taryh)
gyzgyn frontdan hüjüm edýärdiler, indi soňa garşı
gorananlardan gelýär bu hüjüm.

Sizden sorasam gowy bolar. Haýspsy has howply?
Soraga üns beriň: "Haýspsy has howply?"
Ikisi-de howply, emma haýspsy has beter howply?
Bir gämide barýarys.
Dürli-dürli garaýylarymyz bolup biler, dürli syýasy pozisiýamyz bolup biler.
Biri-birimize sabyr-takatly bolmaga mejburdyrys.
Kimdır biri kimdir birini zor bilen wahhaby etjek bolmaly däl.
Kimse kimsäni zor bilen ateist ýa-da deist etjegem bolmaly däl.
Meniň özüm-ä, adamlaryň ehli-sünnet yslam ýoluna eýermeklerini arzuw edýärin, emma hiç kimi muňa mejbür etmäge hakym ýok, bolubam bilmez.
Biziň eždatlarymyz müň ýyl bări ehli-sünnet yslam düşünjesi bilen bu topraklarda agzybirligi we parahatçylygy üpjün etdiler.
Haýış edýärin, halkyň degnasyna degmäň.
Hukugyň üstünlüğü bolmasa bolmaz.
Hukuk hemmelere lazı̄m.
Döwletiň barlygy we berkararlygy adalatdadyr.
Döwlet-millet bitewiliginı sarsdyrmajak boluň.
Ömer AKDAG.

26.11.2019 ý, «İstiklal» gazeti.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,
Stambul uniwersitetiniň talyby. Jemgyýetçilik tankydy